

24 במרץ 2022

כא' באדר ב' ה'שתפ"ב

לכבוד

מר אביגדור ליברמן, רם בלינקוב
שר האוצר מנכ"ל משרד האוצר

שלום רב,

הנדון: הפרדת חברת "כאל" מבנק דיסקונט

בשם לובי99(חל"צ), אנו מבקשים משר האוצר להפעיל את סמכותו לפי סעיף 1(2)(ד) לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ("חוק התחרות בבנקאות"), ולקבוע כי "בנק בעל היקף פעילות רחב" הינו בנק שהיקף פעילותו ונכסיו עולה על 10% מכלל נכסי המערכת הבנקאית.

החלטה זו הכרחית לשם הפרדת חברת כרטיסי האשראי השנייה בגודלה בישראל, חברת כרטיסי אשראי לישראל ("כאלי") מבנק דיסקונט לישראל בע"מ ("דיסקונט"), בהמשך להפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים שכבר בוצעה - "ישראלכרט" ו"לאומי קארד" מבנק הפועלים ובנק לאומי.

השארית 'כאל' בבעלות בנק דיסקונט נועדה בזמנו לתרום להגברת התחרות במערכת הבנקאית, אך לא ענתה על הציפיות נוכח הסיבות הבאות:

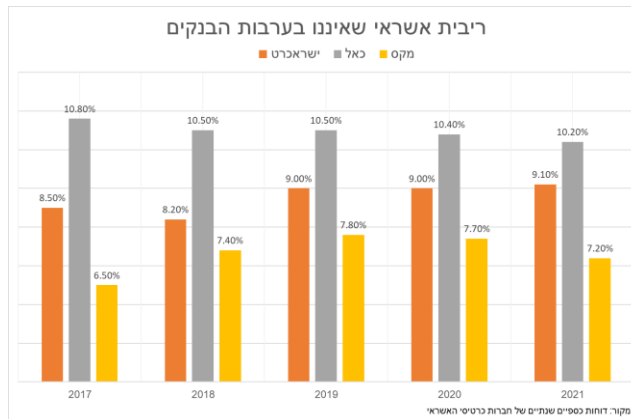
- א. 'כאל' לא הציעה אשראי אטרקטיבי לצרכן, ושמרה על רמת ריביות גבוהה לאורך השנים, הן ביחס לריביות אותן הציעו חברות ישראלכרט' ולאומי קארד ('מקס') והן ביחס לסיכון הגלום בתיק האשראי הצרכני שלה.
- ב. בנק דיסקונט וכאלי לא פעלו כמובילים תחרותיים ולא פעלו להגדיל את נתח השוק שלהם מסך תיק האשראי הצרכני של משקי הבית.
- ג. 'כאל' לא ניצלה באופן מיטבי את ההון שלה, אלא שמרה על 'הון רובד 1' גבוה יחסית לשתי חברות כרטיסי האשראי.
- ד. הצורך בהכנסת מתחרה חדש וגדול לשוק האשראי הצרכני נותר בעינו, על אף הפרדת שתי חברות כרטיסי האשראי, ישראלכרט' ולאומי קארד ("מקס") משני הבנקים הגדולים, פועלים ולאומי, בהתאמה.

והכל כפי שיפורט להלן:

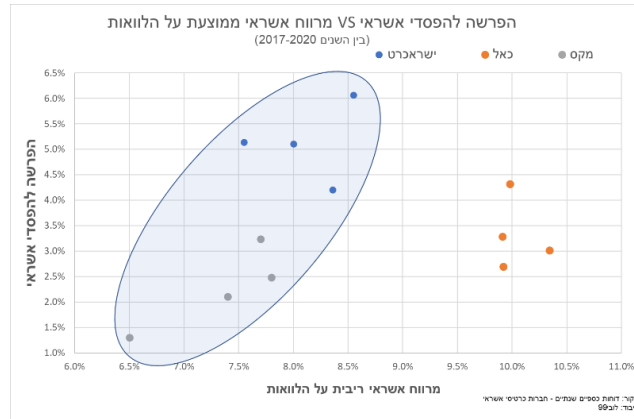
1. הוועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסים נפוצים ("הוועדה"), המליצה על הפרדתן של חברות כרטיסי האשראי, ישראלכרט' ו'מקס', השייכות לבנקים הגדולים, פועלים ולאומי, בהתאמה. לגבי חברת כרטיסי האשראי 'כאל' שבבעלות הבנקים הבינוניים, דיסקונט והבינלאומי, המליצה הוועדה לערוך בדיקה בתום תקופה מוגדרת, אשר תקבע את הנחיצות בהפרדתה, על פי התפתחות התחרות ואופן התנהלותה התחרותי של חברת 'כאל'. המלצות הוועדה יושמו ועוגנו ב'חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, תשע"ז-2017.¹

¹ חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), תשע"ז-2017. כא

2. באמצעות השארת 'כאל' בבעלות בנק דיסקונט, ביקשו הוועדה והמחוקק להשיג שלוש מטרות:²
- 2.1. מניעת החלשתו של בנק דיסקונט בתחרות מול הבנקים הגדולים, באמצעות השארת 'כאל' בבעלותו ובאופן שיאפשר ל'כאל' ולדיסקונט להציע אשראי אטרקטיבי ולהגביר את התחרות בשוק האשראי הקמעונאי.
 - 2.2. הענקת תמריץ לבנק דיסקונט וחברת 'כאל' להיות מובילים תחרותיים, שהרי מימוש האפשרות להפרדתם בשלב השני תלוי, בין היתר, באופן התנהלותם התחרותי.
 - 2.3. צמצום ניגודי העניינים והגברת התחרות באופן מיידי באמצעות הפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים שעוצמת השוק שלהם היא המשמעותית ביותר, והשארת "שחקני התווך" לשלב מאוחר ביותר, על פי הצורך.
3. מבחינת התפתחות התחרות בענף האשראי הקמעונאי והתנהלותם התחרותית של בנק דיסקונט וחברת 'כאל', ניתן לקבוע בוודאות, כי השארת 'כאל' בבעלות דיסקונט לא השיגה את המטרות להן ייחלו חברי הוועדה והמחוקק.
4. 'כאל' לא הציעה אשראי אטרקטיבי לצרכן ושמרה על רמת ריביות גבוהה לאורך השנים, הן ביחס לריביות אותן הציעו חברות 'ישראלכרט' ו'מקס' והן ביחס לסיכון הגלום בתיק האשראי הצרכני שלה.
- 4.1. 'כאל' לא פעלה כשחקן תחרותי ולא הציעה אשראי אטרקטיבי לצרכן. ריבית האשראי שהציעה 'כאל' הייתה גבוהה בין 110 ל-310 נק' מריבית האשראי שהציעו שתי חברות כרטיסי האשראי המתחרות.

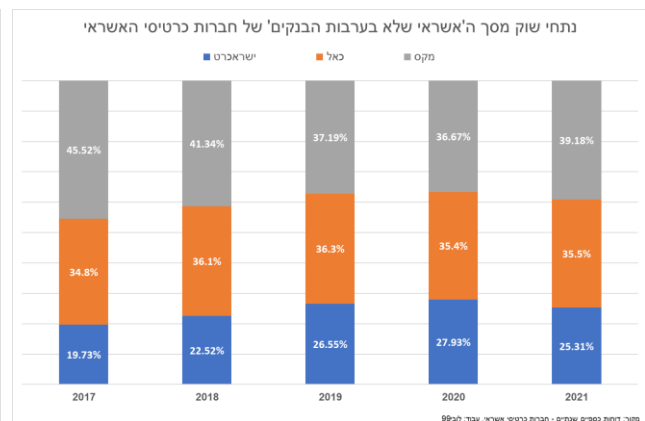
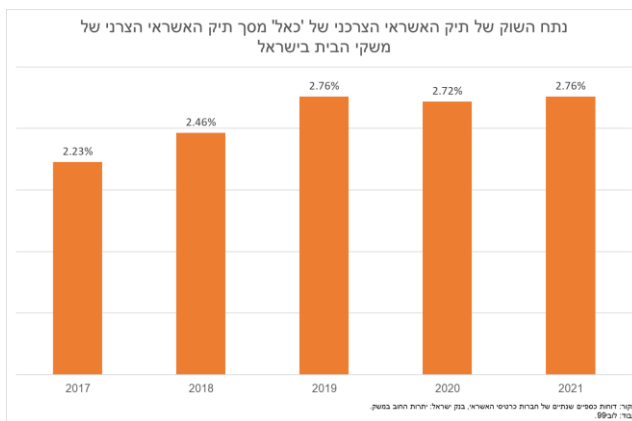

- 4.2. הריבית אותה הציעה 'כאל' גבוהה גם ביחס לרמת הסיכון הגלומה בתיק ההלוואות שלה. כלומר, הריבית הגבוהה אותה הציעה 'כאל' לא נבעה מרמת סיכון הגבוהה של הלקוחות הניצעים. הפער בין רמת הסיכון של תיק ההלוואות לרמת הריבית אותה הציעה 'כאל', נגלה כאשר בוחנים את מרווח האשראי של חברות כרטיסי האשראי ביחס להפרשה השנתית לחובות מסופקים. הסיכון הנמוך, הגלום בתיק האשראי של 'כאל' קיבל ביטוי ביתר שאת בהפרשה להפסדי אשראי בשנת 2021, כאשר 'כאל' הייתה היחידה מבין חברות כרטיסי האשראי שרשמה הפרשה שלילית להפסדי אשראי.

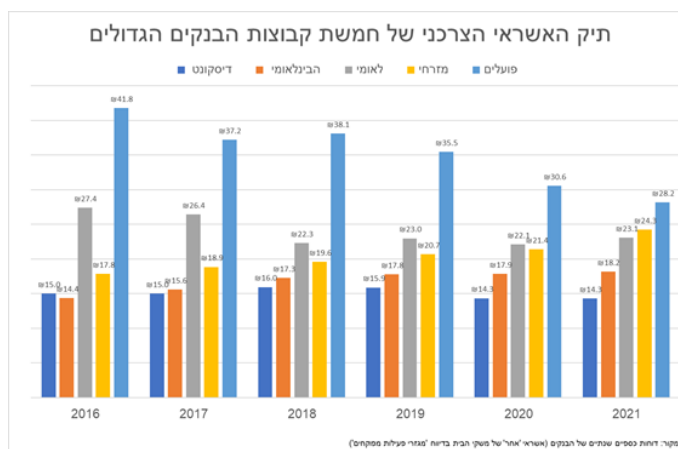

5. **בנק דיסקונט ו'כאל' לא פעלו כמובילים תחרותיים ולא פעלו להגדיל את נתח השוק שלהם מסך תיק האשראי הצרכני של משקי הבית.**

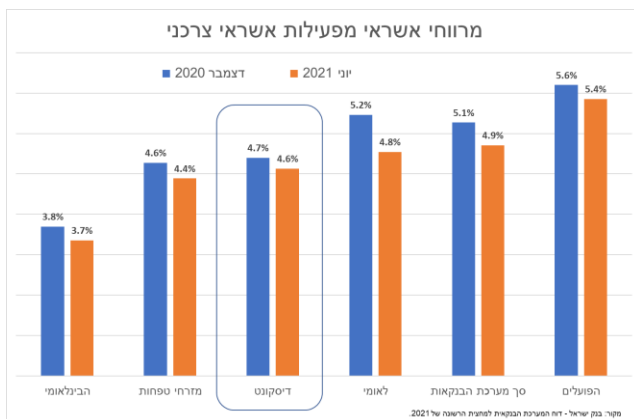
5.1. 'כאל' לא פעלה כשחקן תחרותי השואף להגדיל את נתחי השוק ושמרה על הנתח שלה בתיק האשראי הצרכני, הן ביחס לתברות כרטיסי האשראי והן ביחס לכלל שוק האשראי הצרכני.

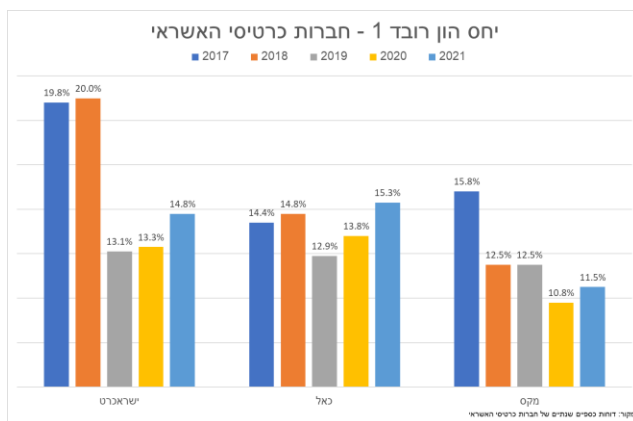
5.2. **בנק דיסקונט לא פעל כשחקן תחרותי השואף להגדיל את נתחי השוק. נהפוך הוא, לאורך השנים בנק דיסקונט הקטין את תיק האשראי הצרכני (קיטון של 4.75% בין השנים 2016 ל-2021), ביחד עם שני הבנקים הגדולים, פועלים ולאומי (קיטון של 32.5% ו-15.7% באותן השנים, בהתאמה). זאת לעומת שני הבנקים הבינוניים, מזרחי והבינלאומי שפעלו להרחבת תיק האשראי הצרכני (גידול של 36% ו-26.5%, בהתאמה).**

5.3. בנק דיסקונט לא פועל כשחקן תחרותי המספק הצעות אטרקטיביות לצרכן, אלא שומר על מרווחי אשראי גבוהים משני הבנקים הבינוניים, מזרחי והבינלאומי.

6. 'כאל' לא ניצלה באופן מיטבי את ההון שלה ושמרה על 'הון רובד 1' גבוה יחסית לשתי חברות כרטיסי האשראי. 6.1. 'כאל' פעלה בניגוד למצופה משחקן תחרותי, תוך הגדלת 'יחס ההון רובד 1', על אף היותה בבעלות בנק בעל נגישות גבוהה להון וההקלות שניתנו ע"י בנק ישראל ביחסי הלימות ההון של חברות כרטיסי האשראי. כל זאת, בזמן ששתי חברות כרטיסי האשראי האחרות, 'ישראלכרט' ו'מקס', הקטינו לאורך השנים את יחס 'ההון רובד 1'.

7. קיים צורך בהכנסת מתחרה חדש וגדול לשוק האשראי הצרכני. זאת, לאור חוסר התחרותיות המאפיינת את שוק האשראי הצרכני, והגדלת כוחם של הבנקים הגדולים באמצעות שיתופי פעולה והשקעות בחברות אשראי חוץ בנקאי.

7.1. בשנים האחרונות נרשם שיפור במדדי הריכוזיות בשוק האשראי הצרכני. אולם שיפור זה נבע ברובו מירידה ביתרת האשראי של שני הבנקים הגדולים, בעיקר בבנק הפועלים, ולא קיבל ביטוי ברמת התחרות בפועל בדמות ירידה בריביות ובמרווחים.³ עוד נציין כי חלק לא מבוטל מהעלייה שנרשמה באשראי המוסדי לעמיתים, מבוססת על נטילת הלוואות מקרנות החיסכון לשם השקעה חוזרת של הכסף בקרנות חיסכון, ולא ניתן להתייחס אליה כאשראי צרכני.⁴

³ הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי – דוח שלישי. עמ' 3. כאן
⁴ כאן, דוגמה כתבה שיווקית העוסקת בנושא (האם חגיגת המינוף מקרנות ההשתלמות והגמל הולכת להסתיים?) היקף התופעה איננו ידוע, אולם מדובר בסכומי אשראי הנעמדים במיליארדי שקלים המהוותים את התמונה המתקבלת באשר לחלקם של הבנקים בשוק האשראי הצרכני.

לכן, יש לפעול להכנסת שחקנים חדשים לשוק האשראי הקמעונאי במטרה לעודד תחרות שתקבל ביטוי בהורדת ריביות ומרווחים.

7.2. הבנקים הגדולים החלו להשיג דריסת רגל בשוק האשראי החוץ בנקאי תוך שיתופי פעולה עם שחקנים מתחרים⁵, וכניסה לתחומי פעילות שהינם בעסקי הליבה של מתחרים פוטנציאליים⁶. כל אלה מדגישים את הצורך בהגברת התחרות בשוק האשראי הצרכני, באמצעות הכנסה של מתחרה נוסף, כדוגמת 'כאל'.

7.3. מקור המימון המרכזי של חברות האשראי החוץ בנקאי, היה ונותר אשראי מהבנקים. נכון ל- יוני 2021, הבנקים מהווים מעל ל- 40% ממקורות המימון של נותני האשראי החוץ בנקאים, כאשר מעל ל- 70% מההתחייבות של נותני האשראי החוץ בנקאי הינם לטווחים קצרים⁷. מבנה זה מקשה על חברות האשראי החוץ בנקאי לצמוח ולהעניק אשראי בתנאים תחרותיים. לכן, הגברת התחרות בשוק האשראי תלויה בכניסה של גופי אשראי גדולים ויציבים עם נגישות לשוק ההון ויכולת לגייס חוב ממקורות מגוונים ולטווחים ארוכים.

8. על פי כל האמור לעיל, המסקנה היא ברורה. על מנת להגביר את התחרות בשוק האשראי הצרכני באופן שיביא להורדת הריביות והמרווחים ויטיב עם ציבור הלקוחות בישראל, יש לנצל את חלון הזמנים שניתן בחוק להורות על הפרדת 'כאל' מדיסקונט.

נשמח לענות על כל שאלה,

בברכה

משה קאשי
אחראי תחום פיננסים – לובי 99

עו"ד לינור דויטש
מנכ"לית – לובי 99

⁵ כלכליסט: "פועלים ובלנדר מקימות חברה למתן הלוואות צרכניות" (02/11/21). [כא](#)

⁶ כלכליסט: "הפועלים, אלייד ויד 2 מקימים מיזם למימון רכישות רכב" (24/02/2022). [כא](#)

⁷ בנק ישראל – התפתחות הסיכונים בפעילותם של נותני האשראי החוץ-בנקאיים. [כא](#)